

Што е рак?

За луѓето кои боледуваат од рак, нивните семејства и пријатели

Ракот е болест на клетките на телото

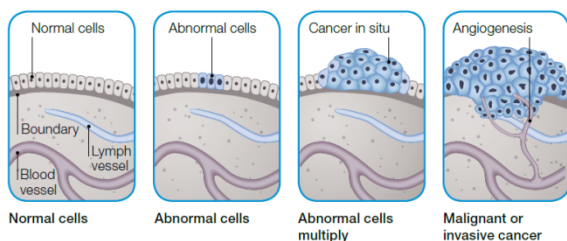
Ракот е болест која ги напаѓа клетките на телото. Телото е создадено од милијарди клетки. Нормалните клетки растат и се размножуваат (се делат на две). Кога ќе умрат, ги заменуваат нови клетки.

Понекогаш кај некои клетки нешто ќе тргне на погрешно и тие не умираат. Продолжуваат да се размножуваат без контрола и можат да прераснат во грутка (тумор) која се нарекува рак.

Ракот може да почне да расте било каде во телото. Постојат над 100 различни видови на рак. Некои видови на рак се почести од другите, како што се рак на дебелото црево, на градите, на простатата и на белите дробови.

- Ракот се јавува многу често – еден од тројца луѓе заболуваат од рак.
- Многу луѓе го преживуваат ракот.
- Ракот нема да се излечи без медицинско лекување

The beginnings of cancer

Канцерогени и неканцерогени

Туморите можат да бидат *неканцерогени* (бенигни) или *канцерогени* (малигни).

Неканцерогените тумори не се шират по другите делови од телото. Меѓутоа, лекарот треба да ги следи.

Канцерогениот тумор може од местото каде се создал да се рашири по други делови од телото. Може да се рашири по ткивото близу до туморот и преку крвта или лимфата да се пренесе на други делови од телото. Ракот кој ќе израсне на новото место се нарекува 'вторичен рак' или 'метастаза'.

Како се добива рак?

Ракот може да се појави кај секого. Не ги знаеме причинителите за повеќето видови рак.

Некои работи ги изложуваат луѓето на поголем ризик да заболат од рак:

- Стареење: младите луѓе може да заболат од рак, но повеќето видови рак стануваат почести на возраст над 50 години
- Пушење
- Премногу алкохол
- Недоволно движење
- Преголема изложеност на сонце
- Непридржување кон здрава исхрана
- Прекумерна дебелина
- Фамилијарна историја. Ова е присутно само кај мал број на фамилии.

Некои хемикалии и азбестот можат да го зголемат ризикот од заболување од рак кај луѓето.

Понекогаш некои вируси можат да предизвикаат рак, како што е хуман папилома вирусот, кој е многу присутен вирус што се пренесува преку сексуални односи.

Дали може да се заразите со рак од некој друг?

Не. Ракот не е заразен. Луѓето не можат да се заразат со рак од некој што го има.

Не е опасно да бидете со некој кој има рак. Безбедно е и да се допираат лица кои боледуваат од рак.

Рано откривање на ракот

Многу видови на рак може успешно да се излечат ако докторот ги открие и лекува во раната фаза.

Посетете програми за преглед. Прегледите за рак на гради, дебело црево и цервикс спасуваат животи.

Спознајте што е нормално за вашето тело. Одете на лекар веднаш штом ќе забележите необични промени, како што се:

- Грутки, ранички или чиреви што не заздравуваат
- Невообичаени промени на градите: грутки, згрутченост, задебелено место, невообичаен исцедок од брадавицата, брадавица која се вовлекува навнатре (освен ако од секогаш не била така поставена), промена во формата или бојата или невообичаена болка
- Постојана кашлица, немање здив или засипнатост
- Необјасниво губење на тежина или крв

- Постојана мачнина или повраќање
- Кај жените, било какво крварење од вагината, дури и ако се работи за неколку дамки помеѓу менструалните циклуси (мензис) или после менопауза
- Брадавички што менуваат форма, големина или боја, или што крварат
- Крв во изметот (фецес)
- Долготрајна или необјаслива дијареја или запек
- Болка било каде во телото што не поминува.

Некои од овие симптоми се резултат на вообичаени здравствени проблеми, не на рак.

Одете на лекар ако имате било какви симптоми кои траат или ако имате промени во телото.

Што се случува ако имате рак?

Лекувањето ќе зависи од видот и стадиумот на ракот (колку напреднал). Најчестите видови на лекувања се хемотерапија, радиотерапија, операција и имунотерапија.

Докторот ќе ви го појасни лекувањето за да помогне да се излечи ракот или да се стави под контрола.

Ракот што е откриен и лекуван во рана фаза често се излекува потполно.

Multilingual Cancer Information Line
(Повеќејазичната информативна
линија за рак) им обезбедува
информации за ракот на луѓето што се
јавуваат на нивниот јазик. Јавете се на
13 14 50 и побарајте ја Cancer Council
Victoria Helpline (**Линијата за помош**
при викторискиот Совет за рак) за да
позборувате доверливо со медицинска
сестра од одделението за рак со помош
на преведувач.

Јавете се на **13 11 20** за информации и
поддршка на англиски јазик.

Последни измени: ноември 2011 год.

